

HET WETTELIJK STELSEL
(ART. 1398-1450 B.W.)

AFDELING I

BATEN VAN DE EIGEN VERMOGENS

Auteurs: J. DU MONGH en C. DECLERCK

§ 1. Goederen eigen door hun oorsprong

A. Goederen verkregen vóór het huwelijk en om niet tijdens het huwelijk (artikel 1399, eerste lid B.W.)

113. Krachtens artikel 1399, eerste lid B.W. zijn de goederen verkregen vóór het huwelijk en de goederen verkregen om niet tijdens het huwelijk eigen. De goederen verkregen om niet tijdens het huwelijk omvatten vooreerst alle goederen verkregen door één van de echtgenoten bij schenking(1). Het begrip schenking wordt ruim geïnterpreteerd en omvat alle schenkingen, ongeacht de persoon van de schenker en ongeacht de vorm. Vervolgens vallen de goederen om niet om reden des doods, met name goederen verkregen uit nalatenschap in het eigen vermogen. Het Hof van Beroep te Bergen oordeelde dat de overschrijving van twee geldsommen door de ouders van een echtgenoot bij wijze van „voorschotten” aan laatstgenoemde geldt als voorschot op de erfenis. Hierdoor dienen de bedragen als een eigen goed van de echtgenoot gekwalificeerd te worden. Het feit dat deze geldsommen werden gestort op een gemeenschappelijke bankrekening van de echtgenoten leverde volgens het Hof terecht niet het bewijs dat de ouders beide echtgenoten hebben willen begunstigen(2).

B. Bewijs (artikel 1399, tweede en derde lid B.W.)

114. Artikel 1399, tweede en derde lid B.W. houdt de bewijsregeling in tussen enerzijds de echtgenoten en derden en anderzijds de echtgenoten onderling. Krachtens artikel 1399, derde lid B.W. kan het bewijs van eigendom op een goed dat niet van persoonlijke aard is tussen echtgenoten onderling geleverd worden door alle middelen, met inbegrip van getuigenissen en vermoedens en zelfs van algemene bekendheid. Goederen van persoonlijke aard behoeven geen bewijs. Ten aanzien van derden kan elk der echtgenoten de eigendom op deze goederen bewijzen door middel van de limitatief opgesomde bewijsmiddelen in artikel 1399, tweede lid B.W. Dit betekent dat bij gebreke van een boedelbeschrijving of een bezit volgens de bepalingen van artikel 2229 B.W. de eigendom kan bewezen worden door

(1) Luik 26 juni 2002, *J.L.M.B.* 2003, 1364, noot O. CAPRASSE.

(2) Bergen 17 december 1996, *Rev. not. b.* 1997, 183.

middel van titels met vaste dagtekening, bescheiden van een openbare dienst, vermeldingen in regelmatig gehouden of opgemaakte registers, bescheiden of borderellen door de wet opgelegd of door het gebruik bekrachtigd. Vermeldingen in een huwelijksakte (titel met vaste dagtekening), in facturen (bescheiden door de wet opgelegd) en in rekeninguittreksels en kwijtschriften (gebruikelijke bescheiden) beantwoorden aan de opsomming bedoeld in artikel 1399, tweede lid B.W. Daarentegen voldoen geschreven verklaringen uitgaande van derden niet aan de wettelijke vereisten(3).

115. Het Hof van Beroep te Brussel oordeelde dat de echtgenoot die tegenover een beslagleggende schuldeiser een vordering tot revindicatie van eigen goederen instelt, het eigen karakter van de gerevindiceerde goederen slechts kan bewijzen door middel van de bewijsmiddelen opgesomd in artikel 1399, tweede lid B.W. Artikel 1514 Ger.W. wijkt van deze regel niet af zodat de bewijsmiddelen die niet vermeld zijn in artikel 1399, tweede lid B.W. niet kunnen worden toegelaten(4). Dit arrest ligt volledig in de lijn van het arrest van het Hof van Cassatie van 3 november 1988 dat reeds werd besproken in het vorige overzicht(5). De revindicerende echtgenoot is derhalve aan een strenger bewijsregime onderworpen dan elke andere revindicant.

116. In het vorige rechtspraakoverzicht werd de controverse omtrent de bewijswaarde van authentieke en onderhandse akten met vaste datum, opgesteld in de verhouding tussen echtgenoten, uiteengezet(6).

In de besproken periode bleef deze controverse bestaan. Volgens de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel is een lijst van goederen, op verklaring van een der echtgenoten opgenomen in een notariële akte, een bewijselement. Gelet echter op het feit dat de partijen zichzelf geen bewijstitel kunnen verschaffen moet er nagegaan worden aan de hand van concrete gegevens of de vermeldingen in de notariële akte met de werkelijkheid overeenstemmen en of deze geen schijnakte is. Aldus behoudt de rechter steeds een soevereine appreciatiebevoegdheid(7). Dit standpunt wordt ook ingenomen door gezaghebbende rechtsleer(8). Volgens het Hof van Beroep te Brussel daarentegen komt het de beslagrechter niet toe de bewijskracht van de vermeldingen

(3) [Brussel 16 december 1997](#), *Pas.* 1997, II, 19.

(4) *Ibidem*.

(5) [Cass. 3 november 1988](#), *Pas.* 1989, I, 239 en *Rec. gén. enr. not.* 1990, 348; vorig overzicht *T.P.R.* 1996, 264, nr. 131.

(6) Zie *T.P.R.* 1996, 265-268, nr. 132-136. Meer recente rechtsleer hieromtrent: E. DIRIX, „Executierechten en huwelijksvermogensrecht” in H. CASMAN en M. VAN LOOK (eds.), *Huwelijksvermogensrecht. Topics 2*, Mechelen, Kluwer, 1998, 129-131, nrs. 34-37.

(7) Rb. Brussel 10 oktober 1995, *R.W.* 1996-1997, 1071; zie ook Antwerpen 23 februari 1994, *Not. Fisc. M.* 1995/1, 26, noot K. BROECKX en [Antwerpen 17 juni 2003](#), *NjW* 2004, 164, noot RdC.

(8) E. DIRIX, „Executierechten en huwelijksvermogensrecht” in H. CASMAN en M. VAN LOOK (eds.), *Huwelijksvermogensrecht. Topics 2*, Mechelen, Kluwer, 1998, 129-131, nr. 36 en W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2002, 127, nr. 231.

opgenomen in het huwelijkscontract te beoordelen wanneer ze aan de voorschriften van artikel 1399, tweede lid B.W. beantwoorden, tenzij de beslagleggende derde het tegenbewijs aanvoert of aanbiedt het aan te voeren. Dit tegenbewijs kan door alle middelen geleverd worden. De eenvoudige vaststelling dat de echtgenoten er alle belang bij hadden het eigendomsrecht van al hun goederen aan een van beiden toe te kennen om de andere onvermogen te maken volstaat hier niet toe(9). Met dit arrest sluit het Hof van Beroep te Brussel zich aan bij de stelling van eveneens gezaghebbende rechtsleer(10). De Rechtbank van Eerste Aanleg te Luik oordeelde in dezelfde zin: „*Attendu que le contrat de mariage a été signé in tempore non suspecto, de telle sorte que foi doit être accordée à son contenu et que la demanderesse doit être considérée comme propriétaire des objets mentionnés à l’inventaire*”(11). Het Hof van Beroep te Brussel trok deze stelling door naar alle stukken, bewijsmiddelen die beantwoorden aan de voorschriften van artikel 1399, tweede lid B.W.(12).

§ 2. Goederen eigen door hun aard

A. Accessoria

1. Toebehoren van eigen onroerende goederen of onroerende rechten (artikel 1400, nr. 1 B.W.).

117. Een afstand van het recht van natrekking op een eigen onroerend goed ten voordele van de gemeenschap tijdens het huwelijk impliceert dat een eigen goed, meer bepaald een accessorium van een eigen goed, gemeenschappelijk wordt. Dergelijke afstand tijdens het huwelijk kan slechts mits de procedure van wijziging van het huwelijksvermogensstelsel tijdens het huwelijk wordt toegepast(13). Over de vraag welke wijzigingsprocedure dan wel gevolgd moet worden, zie nr. 82. De Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde daarentegen weigert de homologatie omdat zij van oordeel is dat een verzaking aan het recht van natrekking ten voordele van het gemeenschappelijk vermogen niet werkbaar is(14). De Rechtbank haalt hiervoor twee redenen aan. Enerzijds oordeelt hij dat de verzaking aan het recht van natrekking slechts werkbaar is wanneer dit gebeurt ten voordele van een

(9) [Brussel 16 december 1997](#), *Pas.* 1997, II, 19, zie ook [Antwerpen 10 januari 1994](#), *R.W.* 1994-1995, 571, noot.

(10) H. CASMAN en A. VERBEKE, „Bewijskracht van een lijst van eigen goederen in het huwelijkscontract”, (noot onder [Antwerpen 10 januari 1994](#)), *R.W.* 1994-1995, 572-574 en J. DU MONGH, *De erfovergang van aandelen*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 134, nr. 98; zie tevens vorig overzicht *T.P.R.* 1996, 266, nr. 134.

(11) Rb. Luik 17 juni 1996, *J.L.M.B.* 1996, 1250, noot G. DE LEVAL.

(12) Zie vorig overzicht *T.P.R.* 1996, 267, nr. 135.

(13) [Bergen 4 mei 1999](#), *J.T.* 1999, 623; [Gent 2 juni 1998](#), *E.J.* 1998, 134; [Bergen 1 februari 1995](#), *Rev. not. b.* 1995, 200, noot D. STERCKX; [Rb. Mechelen 31 december 2001](#), *T. Not.* 2002, 576, noot C. DE BUSSCHERE en Rb. Luik 24 mei 1996, *Rev. not. b.* 1997, 465, noot A. DELIEGE.

(14) [Rb. Dendermonde 26 december 1997](#), *E.J.* 1998, 134.

derde terwijl het gemeenschappelijk vermogen geen van de echtgenoten onderscheiden rechtspersoonlijkheid bezit. Anderzijds leidt de wettelijke beperking van de maximumduur van een recht van opstal tot 50 jaar tot moeilijkheden wanneer het huwelijksstelsel wordt ontbonden of indien niet tijdig tot verlenging wordt overgegaan. Beide argumenten zijn weinig overtuigend(15). Het Hof van Beroep te Gent heeft dan ook terecht dit vonnis hervormd(16).

2. *Aandeel door een echtgenoot verkregen in een goed waarvan hij reeds mede-eigenaar is (artikel 1400, nr. 4 B.W.).*

118. Artikel 1400, nr. 4 B.W. verklaart het aandeel dat een echtgenoot verkrijgt ten bezwarende titel in een goed waarvan hij (vóór of tijdens het huwelijk) reeds mede-eigenaar is eigen. Op deze wijze wil de wetgever vermijden dat er nog een bijkomende onverdeeldheid zou ontstaan tussen een echtgenoot en het gemeenschappelijk vermogen met alle gevolgen vanden(17). Tijdens de bestudeerde periode vond deze wetsbepaling toepassing met betrekking tot een verzekeringsportefeuille. De Rechtbank van Koophandel te Charleroi vonniste dat het door één van de echtgenoten verworven bijkomend gedeelte in een verzekeringsportefeuille, waarvan hij reeds mede-eigenaar is, eigen is op grond van artikel 1400, nr. 4 B.W.(18).

3. *Goederen door zaakvervanging, belegging of wederbelegging van eigen goederen verkregen (artikel 1400, nr. 5 B.W.).*

119. Vooraleer de artikelen 1402, 1434 en 1435 B.W. werden gewijzigd bij de Wet van 14 juli 1976 vereiste het (oude) artikel 1434 B.W. voor een geldige wederbelegging dat de echtgenoot verklaarde dat hij het goed had verworven als wederbelegging en met eigen penningen. De rechtsleer leidde uit deze bepaling af dat de herkomst van de eigen gelden diende te worden gespecificeerd in de verklaring tot wederbelegging(19). Volgens het Hof van Cassatie daarentegen vereist het oude wetsartikel niet dat de oorsprong van de eigen penningen wordt gepreciseerd in de akte: „Overwegende dat de te dezen toepasselijke art. 1434 en 1435 (oud) B.W. voor de geldigheid van de wederbelegging niet vereisen dat in de verklaring van wederbelegging of in de akte waarin die voorkomt, de oorsprong van de voor de wederbelegging

(15) Zie hierover F. BUYSSENS, „Verzaking tijdens het huwelijk aan het recht van natrekking in het voordeel van het gemeenschappelijk vermogen”, *E.J.* 1998, 135.

(16) *Gent 2 juni 1998*, *E.J.* 1998, 134.

(17) J. GERLO, *Huwelijksvermogensrecht*, II, *Handboek voor familierecht*, Brugge, Die Keure, 2001, 127, nr. 221; Y.-H. LELEU, „L'actif des patrimoines propres” in Y.-H. LELEU en L. RAUCENT (eds.), *Les régimes matrimoniaux*, 3, *Le régime légal*, Brussel, Larcier, 2001, 60, nr. 674 en W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2002, 132, nr. 240.

(18) *Kh. Charleroi 11 september 1996*, *Rev. not. b.* 1997, 82.

(19) H. DE PAGE en R. DEKKERS, *Les régimes matrimoniaux*, X, Brussel, Bruylant, 1949, nr. 342 en J. RENAULD, „Régimes matrimoniaux” in *Droit patrimonial de la famille. Précis de la Faculté de Droit de l'Université Catholique de Louvain*, Brussel, Larcier, 1971, 547, nr. 844.

gebruikte gelden uitdrukkelijk wordt aangegeven of gepreciseerd"(20). Met dit arrest bevestigt het Hof van Cassatie het standpunt dat het reeds had ingenomen in 1930(21). In 1921 had het Hof nochtans in tegenovergestelde zin geoordeeld(22). Het door het Hof sinds 1930 ingenomen standpunt wordt door de rechtsleer — terecht — bekritiseerd(23).

120. Krachtens het huidige artikel 1402 B.W. wordt de wederbelegging geacht te zijn gedaan ten aanzien van een der echtgenoten, wanneer deze bij de aankoop van een onroerend goed verklaard heeft dat de aankoop geschiedt om hem tot wederbelegging te dienen en voor meer dan de helft betaald is uit de opbrengst van de vervreemding van een eigen onroerend goed of *uit gelden waarvan het eigen karakter behoorlijk is aangetoond*. Artikel 1402 B.W. vereist dus dat de oorsprong van de eigen gelden gepreciseerd wordt in de verklaring van wederbelegging. Dit maakt een geldigheidsvoorwaarde uit van de onroerende wederbelegging(24). Bij gebrek aan een verklaring van wederbelegging behoort het goed het gemeenschappelijk vermogen toe(25).

121. De echtgenoot die zich op de wederbelegging beroept, moet het bewijs leveren van het eigen karakter van de goederen overeenkomstig artikel 1399 B.W. Ten opzichte van de andere echtgenoot kan het bewijs geleverd worden door alle middelen. Vormt geen bewijs dat de gelden hem door zijn ouders werden geschonken, een schriftelijke verklaring van de bejaarde moeder, opgemaakt in de periode waarin precies de betwisting over de verklaring van wederbelegging is gerezen. Deze verklaring heeft volgens het Hof van Beroep te Gent niet meer waarde dan de eigen bewering van de echtgenoot die zich beroept op de wederbelegging(26).

4. Gereedschappen en werktuigen die dienen tot het uitoefenen van het beroep (artikel 1400, nr. 6 B.W.)

122. Artikel 1400, nr. 6 B.W. bepaalt dat gereedschappen en werktuigen die dienen tot het uitoefenen van het beroep eigen goederen zijn van de echtgenoot. Aandelen zijn geen gereedschappen of werktuigen in de zin van artikel 1400, nr. 6 B.W.(27). Met dit vonnis sluit de Rechtbank van Eerste Aanleg te

(20) [Cass. 4 oktober 1996](#), *E.J.* 1997, 120, noot J. DU MONGH en *Div. Act.* 1997, 151, noot E. DE WILDE D'ESTMAEL.

(21) *Cass.* 9 oktober 1930, *Pas.* 1930, I, 316.

(22) [Cass. 27 oktober 1921](#), *Pas.* 1922, I, 37.

(23) J. DU MONGH, noot onder [Cass. 4 oktober 1996](#), *E.J.* 1997, 122 en H. DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge*, X, Brussel, Bruylant, nr. 34.

(24) Brussel 27 januari 2000, *R.W.* 2000-2001, 778.

(25) [Antwerpen 25 mei 1998](#), *T. Not.* 1999, 67 en [Rb. Namen 19 februari 1998](#), *Rev. not. b.* 1998, 565.

(26) [Gent 10 december 1999](#), *T. Not.* 2002, 696.

(27) [Rb. Namen 19 februari 1998](#), *Rev. not. b.* 1998, 565 (in dit vonnis ging het om een clause in het huwelijkscontract die quasi identiek was aan artikel 1400-nr. 6 B.W.).

Namen zich aan bij de meerderheid in de rechtsleer die van oordeel is dat de begrippen „gereedschappen en werktuigen” restrictief geïnterpreteerd moeten worden(28). Deze termen worden dan ook meestal uitgelegd als alle lichamelijke roerende goederen die de beoefenaar van een beroep nodig heeft om zijn beroep uit te oefenen(29). Nochtans gaan er ook stemmen op om deze begrippen extensiever te interpreteren. Volgens Ph. De Page zouden deze begrippen ook onlichamelijke of onroerende goederen moeten omvatten wanneer *in concreto* bewezen is dat die noodzakelijk zijn om de professionele activiteit voort te zetten(30). Zo zouden, volgens Ph. De Page, ook aandelen in bepaalde gevallen moeten kunnen gekwalificeerd worden als een werktuig in de zin van artikel 1400 nr. 6 B.W.(31). Deze zienswijze wordt betwist in de rechtsleer(32).

123. De vraag rijst of een echtgenoot die in dienstverband werkt gereedschappen en werktuigen kan hebben in de zin van artikel 1400, nr. 6 B.W. Een arrest van het Hof van Beroep te Gent kan immers in die zin geïnterpreteerd worden dat het tewerkgesteld zijn in dienstverband deze mogelijkheid uitsluit(33). Het Hof van Beroep overwoog het volgende: „*De werktuigen zijn, behoudens wanneer zou bewezen zijn dat ze eigen zijn op grond van een andere wetsbepaling, slechts eigen indien ze „beroepsgoederen” zijn; de geïntimeerde bewijst niet dat hij de dito werktuigen nodig heeft voor de uitoefening van zijn beroep, nu hij klaarblijkelijk tewerkgesteld is in dienstverband, als lasser*”. De hierboven aangehaalde interpretatie gaat te ver. Het Hof van Beroep zegt niet dat elke echtgenoot die in dienstverband werkt geen werktuigen kan hebben in de zin van artikel 1400, nr. 6 B.W., maar beperkt zich tot de concrete situatie van een lasser. Hieruit kan ook niet afgeleid worden dat elke echtgenoot-lasser die werknemer is geen werktuigen kan hebben in de zin van die wetsbepaling. De betrokkene kan immers nog steeds bewijzen dat hij werktuigen heeft die nodig zijn voor het uitoefenen van zijn beroep. Het feit dat hij tewerkgesteld is in dienstverband bemoeilijkt weliswaar dit bewijs (overeenkomstig artikel 20 van de Wet van 3 juli 1978 betreffende de Arbeidsovereenkomsten is de werkgever verplicht de nodige hulpmiddelen en materialen ter beschikking te stellen voor de uitvoering van het werk), maar sluit de mogelijkheid geenszins uit.

(28) Zie vorig overzicht *T.P.R.* 1996, 273, nr. 146.

(29) W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2002, 135, nr. 247.

(30) PH. DE PAGE, *Le régime matrimonial*, Brussel, Bruylant, 2003, 73, nr. 75.

(31) Zie ook B. WAUTERS, *Aandelen en echtscheiding*, Antwerpen, Maklu, 2000, 160, nr. 182 en 165, nr. 190.

(32) J. DU MONGH, *De erfovergang van aandelen*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 163, nr. 115.

(33) *Gent 8 januari 1999*, *T. Not.* 2000, 308. Zie kopje gepubliceerd bij dit arrest: „De echtgenoot die in dienstverband werkt, heeft geen gereedschappen en werktuigen in de zin van artikel 1400-6 B.W.”.

5. *Rechten verbonden aan een personenverzekering door de begunstigde zelf gesloten, die hij verkrijgt bij de dood van de echtgenoot of na de ontbinding van het stelsel (artikel 1400, nr. 7 B.W.)*

124. Artikel 1400, nr. 7 B.W. werd impliciet opgeheven door de artikelen 127 e.v. Wet Landverzekeringsovereenkomst(34). In de bestudeerde periode hebben deze huwelijksvermogensrechtelijke bepalingen van de Wet Landverzekeringsovereenkomst veel stof doen opwaaien. Overeenkomstig artikel 127 van deze wet zijn de aanspraken ontleend aan de verzekering die een in een gemeenschap van goederen getrouwde echtgenoot ten behoeve van de andere of van zichzelf heeft bedongen een eigen goed van de echtgenoot. Artikel 128 van de Wet Landverzekeringsovereenkomst bepaalt daarenboven dat er geen vergoeding verschuldigd is aan het gemeenschappelijk vermogen behalve voor zover de premiebetalingen die ten laste van dat vermogen zijn gedaan kennelijk de mogelijkheden ervan te boven gaan.

125. Reeds in het vorige overzicht werd gewezen op de kritiek van verschillende auteurs op de artikelen 127 en 128 van de Wet Landverzekeringsovereenkomst(35). Deze kritiek kan als volgt worden samengevat: enerzijds de miskennis van een essentiële regel van het gemeenschapsstelsel, anderzijds onvoldoende aandacht voor de eigen finaliteit van de uiteenlopende verzekeringscontracten die door gehuwden kunnen worden afgesloten(36). De regeling zoals voorgeschreven door de Wet Landverzekeringsovereenkomst houdt immers in dat het reeds opgebouwde kapitaal van de levensverzekering, ook al is dit opgebouwd met gemeenschapsgelden, niet wordt beschouwd als een tussen de echtgenoten te verdelen actiefbestanddeel van de ontbonden gemeenschap. Zo kan er met gemeenschapsgelden een eigen vermogen worden bijeengespaard, zonder dat in beginsel een vergoeding verschuldigd is. Onder invloed van de Franse rechtsleer en rechtspraak werd er dan ook voor gepleit om het uitzonderingsregime bepaald in de Wet Landverzekeringsovereenkomst enkel toe te passen wanneer het een „echte” levensverzekering betrof(37).

126. In zijn arrest van 26 mei 1999 heeft het Arbitragehof de regeling van de artikelen 127 en 128 Wet Landverzekeringsovereenkomst strijdig verklaard met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet(38). Dubuisson wees reeds in

(34) Luik 4 maart 1996, *Rev. not. b.* 1997, 284; *R.R.D.* 1996, 414; *Div. Act.* 1997, 76 en *Rev. trim. dr. fam.* 1998, 111.

(35) *T.P.R.* 1996, 274-278, nr. 148-154.

(36) H. CASMAN, „Levensverzekering en huwelijk” in X. (ed.), *Notariële actualiteit*, XII, *Familiaal vermogensrecht*, Brugge, Die Keure, 2000, 22.

(37) B. DUBUISSON, „Les nouveaux produits d’assurance vie face au droit. La fin des privilégiés?”, *T.B.B.R.* 1997, 359, nr. 25 e.v.

(38) Arbitragehof 26 mei 1999, *B.S.* 18 augustus 1999; *A.A.* 1999, 623; *De Verz.* 1999, 475, noot Y.-H. LELEU en D. SCHUERMANS; *E.J.* 2000, 22, noot F. BUYSENS; *J.L.M.B.* 1999, 1456; *Rev. not. b.* 1999, 710, noot; *Rev. trim. dr. fam.* 1999, 69; *R.W.* 1999-2000, 295; *T.B.H.* 1999, 849, noot K. TERMOTE en *T. Not.* 2000, 257.

1997 op een ongeoorloofde discriminatie tussen echtgenoten gehuwd onder een gemeenschapsstelsel al naargelang de wijze waarop ze hun spaarverrichtingen realiseren, met name via levensverzekeringen of niet(39). Het arrest van het Arbitragehof werd gewezen naar aanleiding van drie prejudiciële vragen gesteld door de Vrederechter van het tweede kanton Namen(40). Volgende feiten liggen aan de basis van het arrest. Een in gemeenschap gehuwd echtpaar had leningen aangegaan met het oog op de gezamenlijke verwerving van een landbouwbedrijf. Deze leningen werden gewaarborgd door een levensverzekering die de echtgenoot te zijnen gunste had afgesloten. De echtgenoot ontving het kapitaal van de levensverzekering toen hij de leeftijd van 65 jaar had bereikt. De verzekeringspremies werden betaald met de opbrengst van de exploitatie van het landbouwbedrijf en zodoende door het gemeenschappelijk vermogen (artikel 1405 B.W.). De echtgenote vroeg maatregelen met betrekking tot het aan de man alleen uitgekeerde kapitaal en wierp op dat de betwiste bepalingen een discriminerend onderscheid instellen tussen de echtgenoten doordat zij, in tegenstelling tot vroegere bepalingen, niet voorzien in een vergoeding ten gunste van het gemeenschappelijk vermogen.

127. Het dispositief van het arrest luidt als volgt: „De artikelen 127, 128 en 148 § 3 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst schenden de artikelen 10 en 11 van de Grondwet doordat zij tot gevolg hebben dat, wanneer twee echtgenoten gemeenschap van goederen hebben, één van beiden een levensverzekering heeft aangegaan om de goede afloop van de terugbetaling van gemeenschappelijke leningen te waarborgen en, nadat die terugbetaling is gedaan, om een kapitaal op te leveren, niet voor de langstlevende echtgenoot van de verzekeringsnemer, maar enkel voor deze laatste ingeval hij een overeengekomen leeftijd zou bereiken, en bovendien de premies ten laste van de gemeenschappelijke goederen zijn betaald, dat kapitaal eigen is en slechts aanleiding geeft tot vergoedingen indien de premiebetalingen die ten laste van het gemeenschappelijk vermogen zijn gedaan „kennelijk de mogelijkheden ervan te bovengaan”.”

128. Daar dit arrest gewezen is op prejudiciële vragen, heeft het een relatief gezag van gewijsde dat zich uitstrekt tot het rechtscollege dat de prejudiciële vraag heeft gesteld evenals elk ander rechtscollege dat in dezelfde zaak uitspraak doet(41). Indien deze vraag opnieuw wordt opgeworpen in een andere zaak, dan kan de rechter weigeren de vraag aan het Arbitragehof voor te leggen en zich schikken naar het reeds door het Hof gegeven arrest(42).

(39) B. DUBUISSON, „Les nouveaux produits d'assurance vie face au droit. La fin des privilèges?“, *T.B.B.R.* 1997, 343, nr. 3 e.v.

(40) *Vred. Namen* 30 april 1998, *Div. Act.* 1998, 108.

(41) Artikel 28 Bijzondere Wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, *B.S.* 7 januari 1989.

(42) J. VAN COMPERNOLLE en M. VERDUSSEN, „La guerre des juges aura-t-elle lieu? A propos de l'autorité des arrêts préjudiciels de la Cour d'Arbitrage“, *J.T.* 2000, 303-304.

129. Dit arrest heeft aanleiding gegeven tot een rijke oogst aan commentaren(43). Dit komt omdat het arrest meer vragen oproept dan antwoorden geeft.

130. Vooreerst rijst de vraag naar het statuut van het kapitaal dat werd uitgekeerd ten gevolge van het levensverzekeringscontract. Moet het kapitaal gekwalificeerd worden als een gemeenschappelijk goed of als een eigen goed waarbij een vergoeding verschuldigd zal zijn aan de gemeenschap krachtens artikel 1435 B.W.? Het arrest biedt hierover geen uitsluitel. De meerderheid van de auteurs is van oordeel dat het kapitaal als gemeenschappelijk moet gekwalificeerd worden(44). Dit vloeit inderdaad voort uit de residuaire gemeenschapskwalificatie overeenkomstig artikel 1405, 4° B.W.: alle goederen waarvan niet bewezen is dat zij aan één der echtgenoten eigen zijn ingevolge enige wetsbepaling, zijn gemeenschappelijk. Enkel deze bepaling kan in de plaats komen van de bepalingen die als discriminerend zijn verworpen. Een beroep op artikel 43 van de Verzekeringwet van 11 juni 1874 of artikel 1400, nr. 7 B.W. is onmogelijk: een arrest van het Arbitragehof doet immers vroegere wettelijke bepalingen niet herleven, ongeacht of deze wettelijke bepalingen uitdrukkelijk (artikel 43 Verzekeringwet) dan

(43) J. BAEL, „Vereffening-verdeling na echtscheiding” in X. (ed.), *CBR jaarboek 2002-2003*, I, Antwerpen, Maklu, 2003, 184-211; F. BUYSENS en Y.-H. LELEU, „De levensverzekering tussen echtgenoten gehuwd onder gemeenschapsstelsel” in H. CASMAN en M. VAN LOOK (eds.), *Huwelijksvermogensrecht. Topics 2*, Mechelen, Kluwer, 2002, 31-88; H. CASMAN, „Levensverzekering en huwelijk” in X. (ed.), *Notariële actualiteit, XII, Familiaal vermogensrecht*, Brugge, Die Keure, 2000, 12-31; H. CASMAN, „Actualia huwelijksvermogensrecht” in X. (ed.), *CBR jaarboek 1999-2000*, I, Antwerpen, Maklu, 2000, 64-68; PH. DE PAGE, *Le régime matrimonial*, Brussel, Bruylant, 2003, 69-72, nr. 73-74; C. DEVOET, „Assurance-vie, mariage et divorce”, *Rev. not. b.* 2002, 546-610; Y.-H. LELEU, „La mise en oeuvre par le notaire et le juge du nouveau statut de certaines prestations d’assurance vie entre époux communs en biens” in J. LEDOUX en D. STERCKX (eds.), *Mélanges offerts à Roland De Valkeneer*, Brussel, Bruylant, 2000, 342-365; Y.-H. LELEU, „L’actif des patrimoines propres” in Y.-H. LELEU en L. RAUCENT (eds.), *Les régimes matrimoniaux, 3, Le régime légal*, Brussel, Larcier, 2001, 67-77; W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2002, 136-140; J.-L. RENCHON, „La Cour d’Arbitrage et le statut des assurances sur la vie dans le droit des régimes matrimoniaux. Proposition pour une réforme législative globale”, *Rev. trim. dr. fam.* 2000, 7-37; N. TORFS, „De levensverzekering en het huwelijksvermogensrecht. Het gelijkheidsbeginsel geschonden”, *T. Not.* 2000, 230-242; N. TORFS, „De individuele levensverzekering en de groepsverzekering: nieuwe economische situatie, nieuwe juridische aanpak?” in F. BUYSENS, *Echtscheiding door onderlinge toestemming*, Brugge, Die Keure, 2002, 55-65; K. VANBEYLEN en G. DEBOODT, „Behoren (gemengde) levensverzekeringen tot het eigen of het gemeenschappelijk vermogen na het arrest van het Arbitragehof van 26/05/1999?” in A. VERBEKE en F. BOUCKAERT (eds.), *Facetten van ondernemingsrecht: liber amicorum professor Frans Bouckaert*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2000, 477-495.

(44) C. DEVOET, „Assurance-vie, mariage et divorce”, *Rev. not. b.* 2002, 575, nr. 77; PH. DE PAGE, *Le régime matrimonial*, Brussel, Bruylant, 2003, 70, nr. 74; Y.-H. LELEU, „La mise en oeuvre par le notaire et le juge du nouveau statut de certaines prestations d’assurance vie entre époux communs en biens” in J. LEDOUX en D. STERCKX (eds.), *Mélanges offerts à Roland De Valkeneer*, Brussel, Bruylant, 2000, 347, nr. 6.

wel stilzwijgend (artikel 1400, nr. 7 B.W.) werden afgeschaft(45). Het kapitaal van een levensverzekering kan uitsluitend als eigen beschouwd worden als het gaat om een belegging (artikel 1400, 5° B.W.) of om een kapitaal dat *animo donandi* is toegekend (artikel 1399 B.W.)(46). Renchon daarentegen meent dat het enkel aan de rechter toekomt om te oordelen over het statuut van het kapitaal, maar pleit er voor het kapitaal in het gemeenschappelijk vermogen te doen vallen(47). Ook Buysens sluit niet uit dat het kapitaal gekwalificeerd wordt als een eigen goed mits vergoeding aan de gemeenschap ten belope van de waarde van het uitgekeerd kapitaal(48).

131. *Quid* indien het huwelijk wordt ontbonden terwijl het levensverzekeringscontract nog loopt? Is de afkoopwaarde eigen mits vergoeding krachtens 1435 B.W. of gemeenschappelijk? Hieromtrent zijn de meningen nog meer uiteenlopend.

Volgens Buysens en Leleu is de afkoopwaarde geen „aanspraak” in de zin van artikel 127 Wet Landverzekeringsovereenkomst zodat de afkoopwaarde steeds, dus ook vóór het arrest van 26 mei 1999, als gemeenschappelijk moet gekwalificeerd worden(49). Het Hof van Beroep te Brussel nam deze stelling over: „*que le „bénéfice” de l’assurance ne comprend pas sa valeur de rachat*” en „*que la valeur de rachat de l’assurance, qui n’est que le résultat de l’accumulation de ces primes, doit donc tomber dans la communauté*”(50). Het Hof van Beroep te Luik oordeelde hier echter anders over. Nadat het Hof gesteld had dat het recht op afkoop eigen was, sloot het bovendien ieder recht op vergoeding voor de gemeenschap uit(51). Dat het recht op afkoop eigen is, is vrij logisch gelet op artikel 114 Wet Landverzekeringsovereenkomst.

Andere auteurs zijn van oordeel dat de afkoopwaarde wel onder artikel 127 ressorteert(52). Volgens hen dient de afkoopwaarde van de verzekering als

(45) Y.-H. LELEU, „L’actif des patrimoines propres” in Y.-H. LELEU en L. RAUCENT (eds.), *Les régimes matrimoniaux*, 3, *Le régime legal*, Brussel, Larcier, 2001, 67, nr. 683; W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2002, 140, nr. 253.

(46) H. CASMAN, „Levensverzekering en huwelijk” in X (ed.), *Notariële actualiteit*, XII, *Familiaal vermogensrecht*, Brugge, Die Keure, 2000, 24.

(47) J.-L. RENCHON, „La Cour d’Arbitrage et le statut des assurances sur la vie dans le droit des régimes matrimoniaux”, *Rev. trim. dr. fam.* 2000, 20, nr. 17.

(48) F. BUYSENS, „De comeback van het huwelijksvermogensrecht in de wereld van de persoonsverzekeringen”, (noot onder Arbitragehof 26 mei 1999), *E.J.* 2000, 29, nr. 9.

(49) F. BUYSENS en Y.-H. LELEU, „De levensverzekering tussen echtgenoten gehuwd onder gemeenschapsstelsel” in H. CASMAN en M. VAN LOOK (eds.), *Huwelijksvermogensrecht. Topics 2*, Mechelen, Kluwer, 2002, 20, nr. 41; K. TERMOTE, „Discriminatie bij levensverzekeringen tussen echtgenoten”, (noot onder Arbitragehof 26 mei 1999), *T.B.H.* 1999, 852.

(50) Brussel 12 september 2000, *J.T.* 2000, 807 en *Rec. gén. enr. not.* 2001, 206, met goedkeurende noot L. ROUSSEAU.

(51) **Luik 4 maart 1996**, *Div. Act.* 1997, 76; *R.R.D.* 1996, 414; *Rev. not. b.* 1997, 284 en *Rev. trim. dr. fam.* 1998, 111.

(52) C. DEVOET, „Assurance-vie, mariage et divorce”, *Rev. not. b.* 2002, 553, nr. 25.

gemeenschappelijk aanzien te worden, behoudens een wettelijke grondslag om ze als eigen te beschouwen, en dient deze aangerekend te worden op het aandeel van de verzekeringnemer in het gemeenschappelijk vermogen(53). Bijgevolg heeft er een splitsing plaats tussen enerzijds de rechten uit de levensverzekering die eigen zijn aan de begunstigde van de verzekering en anderzijds de vermogenswaarde die in het gemeenschappelijk vermogen valt(54). In het reeds aangehaalde arrest maakt het Hof van Beroep te Brussel dezelfde opsplitsing: „*que la valeur de rachat des assurances doit donc entrer dans l'actif commun à partager, tandis que le contrat d'assurance est attribué au souscripteur qui le continue à son profit ou à celui d'un tiers*”. Bovendien wijst het Hof erop dat via de verdeling van de afkoopwaarde elke echtgenoot zijn aandeel krijgt in de gemeenschappelijke besparingen, zodat er geen sprake kan zijn van een voordeel in de zin van artikel 299 B.W.(55). Ook het Franse Hof van Cassatie heeft geoordeeld dat de afkoopwaarde van een levensverzekering in de gemeenschap valt(56).

In de hypothese dat men de afkoopwaarde als eigen beschouwt, zal bij ontbinding van het huwelijk een vergoeding verschuldigd zijn aan het gemeenschappelijk vermogen gelijk aan de concrete afkoopwaarde(57).

132. Vervolgens rijst de vraag naar de draagwijdte van het arrest. Voor welke levensverzekeringscontracten heeft het arrest gevolgen? Hoewel het arrest betrekking heeft op een gemengde levensverzekering aangegaan in het voordeel van de verzekeringnemer zelf, die tot waarborg diende van de terugbetaling van een lening en waarvan het kapitaal werd uitgekeerd tijdens het huwelijk, blijkt uit de motivering van het arrest een breder toepassingsgebied.

(53) H. CASMAN, „Levensverzekering en huwelijk” in X. (ed.), *Notariële actualiteit*, XII, *Familiaal vermogensrecht*, Brugge, Die Keure, 2000, 26; PH. DE PAGE, *Le régime matrimonial*, Brussel, Bruylant, 2003, 70, nr. 74; C. DEVOET, „Assurance-vie, mariage et divorce”, *Rev. not. b.* 2002, 575, nr. 77; N. TORFS, „De levensverzekering en het huwelijksvermogensrecht. Het gelijkheidsbeginsel geschonden”, *T. Not.* 2000, 241; N. TORFS, „De individuele levensverzekering en de groepsverzekering: nieuwe economische situatie, nieuwe juridische aanpak?” in F. BUYSENS, *Echtscheiding door onderlinge toestemming*, Brugge, Die Keure, 2002, 58, nr. 6; K. VANBEYLEN en G. DEBOODT, „Behoren (gemengde) levensverzekeringen tot het eigen of het gemeenschappelijk vermogen na het arrest van het Arbitragehof van 26/05/1999?” in A. VERBEKE en F. BOUCKAERT (eds.), *Facetten van ondernemingsrecht: liber amicorum professor Frans Bouckaert*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2000, 487.

(54) Y.-H. LELEU, „La mise en oeuvre par le notaire et le juge du nouveau statut de certaines prestations d'assurance vie entre époux communs en biens” in J. LEDOUX en D. STERCKX (eds.), *Mélanges offerts à Roland De Valkeneer*, Brussel, Bruylant, 2000, 349, nr. 8.

(55) Brussel 12 september 2000, *J.T.* 2000, 807 en *Rec. gén. enr. not.* 2001, 206, noot L. ROUSSEAU.

(56) Cass. fr. 31 maart 1992, *Bull.*, I, nr. 95; *J.C.P.* 1992, I, 3614, noot P. SIMLER; *J.C.P.* 1993, II, 22059, noot P. ABRÿ; *Rev. trim. dr. civ.* 1992, 632, noot F. LUCET en B. VAREILLE; *Rép. Defr.* 1992, 1159, noot G. CHAMPENOIS.

(57) F. BUYSENS, „De comeback van het huwelijksvermogensrecht in de wereld van de persoonsverzekeringen”, (noot onder Arbitragehof 26 mei 1999), *E.J.* 2000, 29, nr. 9.

133. De rechtsleer maakt over het algemeen een onderscheid tussen enerzijds de „echte” klassieke levensverzekeringen waarop artikel 127 en 128 van de Wet Landverzekeringsovereenkomst geldig toepassing kunnen vinden en anderzijds de levensverzekeringen die in feite een spaarverrichting zijn en waarop deze artikelen niet meer geldig kunnen toegepast worden(58). Vervolgens reiken sommige auteurs diverse criteria aan om het onderscheid tussen beide categorieën te maken. Volgens Buysens duiden volgende criteria op een echte spaar- of beleggingsverrichting: de premies worden betaald uit het gemeenschappelijk vermogen, de verzekering is gekoppeld aan de verkrijging van een gemeenschappelijk goed, het stelsel bestaat nog op het ogenblik van de opeisbaarheid en het risico wordt voor de onderschrijver beperkt(59). Elementen die volgens Leleu in de richting van een spaarverrichting wijzen: de beperking van het risico op financieel verlies, de mate van vrijheid die de verzekeringnemer geniet aangaande het ogenblik van de betaling van de premies en de bepaling van het bedrag van de premies, de mogelijkheden van afkoop en de band met de terugbetaling van een gemeenschappelijke lening(60).

Uit onder andere deze argumenten besluit Bael dat het arrest van het Arbitragehof zich niet beperkt tot de levensverzekeringen die werden aangegaan in het kader van een financiering, maar zich ook uitstrekt tot de gemengde levensverzekering, de groepsverzekering, de pensioenverzekering, de gemengde levensverzekering met het oog op de reconstructie van het kapitaal, de schuldsaldoverzekering, de verzekeringsson, het lange termijnsparen onder de vorm van een verzekering en de verzekeringen met uitgesteld kapitaal zonder tegenverzekering van de premies of het spaar-goed(61). Maar niet iedereen ziet het zo ruim. Zo meent Termote dat enkel in

(58) J. BAEL, „Vereffening-verdeling na echtscheiding” in X. (ed.), *CBR jaarboek 2002-2003*, I, Antwerpen, Maklu, 2003, 189, nr. 6; F. BUYSSENS, „De comeback van het huwelijksvermogensrecht in de wereld van de persoonsverzekeringen”, (noot onder Arbitragehof 26 mei 1999), *E.J.* 2000, 28, nr. 9; B. DUBUISSON, „Les nouveaux produits d’assurance vie face au droit. La fin des privilèges?”, *T.B.B.R.* 1997, 359, nr. 25 e.v.; Y.-H. LELEU, „Une nouvelle qualification pour certaines prestations d’assurance-vie entre époux communs en biens”, (noot onder Arbitragehof 26 mei 1999), *De Verz.* 1999, 487, nr. 5; Y.-H. LELEU, „La mise en oeuvre par le notaire et le juge du nouveau statut de certaines prestations d’assurance vie entre époux communs en biens” in J. LEDOUX en D. STERCKX (eds.), *Mélanges offerts à Roland De Valkeneer*, Brussel, Bruylant, 2000, 350, nr. 9; W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2002, 139, nr. 253; N. TORFS, „De levensverzekering en het huwelijksvermogensrecht. Het gelijkheidsbeginsel geschonden”, *T. Not.* 2000, 241; N. TORFS, „De individuele levensverzekering en de groepsverzekering: nieuwe economische situatie, nieuwe juridische aanpak?” in F. BUYSSENS, *Echtscheiding door onderlinge toestemming*, Brugge, Die Keure, 2002, 57, nr. 5.

(59) F. BUYSSENS, „De comeback van het huwelijksvermogensrecht in de wereld van de persoonsverzekeringen”, (noot onder Arbitragehof 26 mei 1999), *E.J.* 2000, 28, nr. 9.

(60) Y.-H. LELEU, „La mise en oeuvre par le notaire et le juge du nouveau statut de certaines prestations d’assurance vie entre époux communs en biens” in J. LEDOUX en D. STERCKX (eds.), *Mélanges offerts à Roland De Valkeneer*, Brussel, Bruylant, 2000, 350, nr. 9 e.v.

(61) J. BAEL, „Vereffening-verdeling na echtscheiding” in X. (ed.), *CBR jaarboek 2002-2003*, I, Antwerpen, Maklu, 2003, 191, nr. 7.

die gevallen waarbij een gemengde levensverzekering werd aangegaan ter bescherming van het gemeenschappelijk vermogen, de onvoorwaardelijke kwalificatie van de verzekeringsprestaties als eigen goed een inbreuk uitmaakt op het discriminatieverbod(62). Vooral de groepsverzekeringen vormen in de rechtsleer een discussiepunt(63).

134. Casman is evenwel, terecht, van oordeel dat de analyse waarbij gezocht wordt naar de kenmerken van de spaarverrichting irrelevant is voor de beoordeling van de kwalificatie van de prestaties uit levensverzekeringscontracten. De kwalificatie van het voordeel van een levensverzekeringscontract maakt immers een huwelijksvermogensrechtelijk probleem uit en moet via het huwelijksvermogensrecht worden benaderd en niet via de artikelen 127 en 128 Wet Landverzekeringsovereenkomst(64). Volgens Bael komt deze interpretatie erop neer dat de artikelen 127 en 128 ten aanzien van alle verzekeringen als ongrondwettelijk aanzien moeten worden.

135. Gelet op de bestaande rechtsonzekerheid raden meerdere auteurs dan ook aan om in het huwelijkscontract een clause te voorzien die bepaalt dat de aanspraken van een levensverzekering, die in feite spaaroperaties zijn, in het gemeenschappelijk vermogen vallen of aanleiding geven tot vergoeding(65).

(62) K. TERMOTE, „Discriminatie bij levensverzekeringen tussen echtgenoten”, (noot onder Arbitragehof 26 mei 1999), *De Verz.* 1999, 854.

(63) *Pro*: H. CASMAN, „Levensverzekering en huwelijk” in X. (ed.), *Notariële actualiteit*, XII, *Familiaal vermogensrecht*, Brugge, Die Keure, 2000, 17. Torfs stelt zich hieromtrent een aantal vragen: N. TORFS, „De levensverzekering en het huwelijksvermogensrecht. Het gelijkheidsbeginsel geschonden”, *T. Not.* 2000, 238; N. TORFS, „De individuele levensverzekering en de groepsverzekering: nieuwe economische situatie, nieuwe juridische aanpak?” in F. BUYSENS, *Echtscheiding door onderlinge toestemming*, Brugge, Die Keure, 2002, 62, nr. 15-22. *Contra*: C. DEVOET, „Assurance-vie, mariage et divorce”, *Rev. not. b.* 2002, 553, nr. 23.

(64) Zie ook: C. DEVOET, „Assurance-vie, mariage et divorce”, *Rev. not. b.* 2002, 560, nr. 41; K. VANBEYLEN en G. DEBOODT, „Behoren (gemengde) levensverzekeringen tot het eigen of het gemeenschappelijk vermogen na het arrest van het Arbitragehof van 26/05/1999?” in A. VERBEKE en F. BOUCKAERT (eds.), *Facetten van ondernemingsrecht: liber amicorum professor Frans Bouckaert*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2000, 485.

(65) Zie vorig overzicht *T.P.R.* 1996, 278, nr. 154; H. CASMAN, „Levensverzekering en huwelijk” in X. (ed.), *Notariële actualiteit*, XII, *Familiaal vermogensrecht*, Brugge, Die Keure, 2000, 24; N. TORFS, „De levensverzekering en het huwelijksvermogensrecht. Het gelijkheidsbeginsel geschonden”, *T. Not.* 2000, 241; N. TORFS, „De individuele levensverzekering en de groepsverzekering: nieuwe economische situatie, nieuwe juridische aanpak?” in F. BUYSENS, *Echtscheiding door onderlinge toestemming*, Brugge, Die Keure, 2002, 65, nr. 23-24; K. VANBEYLEN en G. DEBOODT, „Behoren (gemengde) levensverzekeringen tot het eigen of het gemeenschappelijk vermogen na het arrest van het Arbitragehof van 26/05/1999?” in A. VERBEKE en F. BOUCKAERT (eds.), *Facetten van ondernemingsrecht: liber amicorum professor Frans Bouckaert*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2000, 492; Y.-H. LELEU, „La mise en oeuvre par le notaire et le juge du nouveau statut de certaines prestations d'assurance vie entre époux communs en biens” in J. LEDOUX en D. STERCKX (eds.), *Mélanges offerts à Roland De Valkeneer*, Brussel, Bruylant, 2000, 361, nr. 32; Y.-H. LELEU, „L'actif des patrimoines propres” in Y.-H. LELEU en L. RAUCENT (eds.), *Les régimes matrimoniaux*, 3, *Le régime légal*, Brussel, Larcier, 2001, 74, nr. 688-1.

136. Het is niet verwonderlijk dat meerdere auteurs de wetgever hebben opgeroepen om de artikelen 127 en 128 van de Wet Landverzekeringsovereenkomst te wijzigen(66). Verschillende initiatieven hiertoe werden reeds ondernomen. Zo heeft het instituut voor familiaal vermogensrecht van de U.C.L. een wetsvoorstel geredigeerd(67). Daarnaast hebben twee volksvertegenwoordigers, Claude Eerdekens en Jacques Chabot, een wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 25 juni 1992 ingediend in de Kamer van Volksvertegenwoordigers(68). Dit gebeurde echter tijdens de legislatuurperiode 1999-2003. Deze wetgevende initiatieven kenden geen gevolg zodat de rechtsonzekerheid omtrent deze wettelijke bepalingen blijft bestaan.

B. Strikt persoonlijke goederen

1. Klederen en voorwerpen voor persoonlijk gebruik (artikel 1401, nr. 1 B.W.)

137. Krachtens artikel 1401, nr. 1 B.W. zijn eigen, ongeacht het tijdstip van verkrijging, de klederen en voorwerpen voor persoonlijk gebruik. Deze categorie goederen moet in de gewone betekenis verstaan worden en omvat onder meer juwelen, diploma's, eretekens, brieven, familiesouvenirs en kleinoden alsook goederen die voor de echtgenoot een overwegende gevoelswaarde hebben. Zo oordeelde het Hof van Beroep te Gent dat juwelen eigen zijn uit hun aard en dit ongeacht de wijze of het tijdstip van verkrijging. Een uitzondering moet evenwel gemaakt worden voor juwelen die moeten aanzien worden als een investering, niet conform de staat en de stand van de echtgenoten(69). Met dit arrest komt het Hof van Beroep tegemoet aan de rechtsleer die het er unaniem over eens is dat wanneer het voorwerp als een vorm van belegging kan worden beschouwd het goed in het gemeenschappelijk vermogen dient te vallen(70). Het feit dat de

(66) F. BUYSSENS, „De comeback van het huwelijksvermogensrecht in de wereld van de persoonsverzekeringen”, (noot onder Arbitragehof 26 mei 1999), *E.J.* 2000, 29, nr. 11; H. CASMAN, „Levensverzekering en huwelijk” in X. (ed.), *Notariële actualiteit*, XII, *Familiaal vermogensrecht*, Brugge, Die Keure, 2000, 30; K. VANBEYLEN en G. DEBOODT, „Behoren (gemengde) levensverzekeringen tot het eigen of het gemeenschappelijk vermogen na het arrest van het Arbitragehof van 26/05/1999?” in A. VERBEKE en F. BOUCKAERT (eds.), *Facetten van ondernemingsrecht: liber amicorum professor Frans Bouckaert*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2000, 486.

(67) Voor een bespreking: J.-L. RENCHON, „La Cour d'Arbitrage et le statut des assurances sur la vie dans le droit des régimes matrimoniaux. Proposition pour une réforme législative globale”, *Rev. trim. dr. fam.* 2000, 31.

(68) Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst wat de levensverzekering in het kader van een stelsel van gemeenschap van goederen betreft, *Parl. St.* Kamer 2001-2002, nr. 1805/001. Voor een bespreking hiervan zie: J. BAEL, „Vereffening-verdeling na echtscheiding” in X. (ed.), *CBR jaarboek 2002-2003*, I, Antwerpen, Maklu, 2003, 210, nr. 41-42; C. DEVOET, „Assurance-vie, mariage et divorce”, *Rev. not. b.* 2002, 593, nrs. 125-128.

(69) Gent 25 september 1998, *A.J.T.* 1998-1999, 114, noot S. MOSSELMANS.

(70) H. CASMAN en M. VAN LOOK, *Huwelijksvermogensrecht*, Mechelen, Kluwer, 1996, 92; J. GERLO, *Huwelijksvermogensrecht*, II, *Handboek voor familierecht*, Brugge, Die Keure, 2001, 138, nr. 238; Y.-H. LELEU, „L'actif des patrimoines propres” in Y.-H. LELEU en L. RAUCENT (eds.), *Les régimes matrimoniaux*, 3, *Le régime légal*, Brussel, Larcier, 2001, 79, nr. 691 en W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2002, 140, nr. 255.

echtgenoten in deze casus gehuwd zijn onder het stelsel van algehele gemeenschap doet geen afbreuk aan de toepassing van artikel 1401, nr. 1 B.W., gelet op artikel 1453, eerste lid B.W.

2. *Het recht op herstel van persoonlijke lichamelijke of morele schade (artikel 1401, nr. 3 B.W.)*

138. Artikel 1401, nr. 3 B.W. verklaart het recht op herstel van persoonlijke lichamelijke of morele schade eigen, maar regelt niet uitdrukkelijk het statuut van de eigenlijke schadevergoeding.

139. De rechtsleer is het erover eens dat de vergoeding dient toe te vallen aan het eigen of het gemeenschappelijk vermogen naargelang de soort schade die wordt vergoed(71).

Zo moet de vergoeding voor de morele schade in het eigen vermogen vallen daar de morele integriteit een element van de persoonlijkheid vormt. De vergoeding voor medische kosten, kosten voor hospitalisatie, revalidatie en huishoudelijke hulp dient gemeenschappelijk te zijn wanneer ze door de gemeenschap zijn gedragen. De Vrederechter te Namen paste deze principes correct toe(72). De vergoeding voor lichamelijke schade moet opgesplitst worden tussen enerzijds een vergoeding voor de aantasting van de fysieke integriteit die in het eigen vermogen valt en anderzijds een vergoeding voor het inkomstenverlies die in het gemeenschappelijk vermogen valt. Sommige auteurs wijzen er echter op dat de opsplitsing van de vergoeding voor lichamelijke schade tijdens het huwelijk moeilijk realiseerbaar is (cfr. infra nr. 140) en pleiten er dan ook voor om de schadevergoeding voor de lichamelijke schade in haar geheel in het gemeenschappelijk vermogen te doen vallen. Op het ogenblik van de ontbinding van het stelsel dient dan het gemeenschappelijk vermogen, overeenkomstig artikel 1434 B.W., een vergoeding te betalen aan het eigen vermogen van het slachtoffer voor het gedeelte van de aantasting van de fysieke integriteit(73). Deze stellingname doet echter een aantal problemen rijzen(74). Vooreerst is het verwonderlijk dat de vergoeding voor de morele schade onmiddellijk in het eigen vermogen valt terwijl de vergoeding voor de aantasting van de fysieke integriteit eerst

(71) PH. DE PAGE, *Le régime matrimonial*, Brussel, Bruylant, 2003, 63, nr. 69; J. GERLO, *Huwelijksvermogensrecht*, II, *Handboek voor familierecht*, Brugge, Die Keure, 2001, 138, nr. 240; Y.-H. LELEU, „L’actif des patrimoines propres” in Y.-H. LELEU en L. RAUCENT (eds.), *Les régimes matrimoniaux*, 3, *Le régime légal*, Brussel, Larcier, 2001, 83, nr. 696 en W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2002, 141, nr. 257.

(72) *Vred. Namen 30 april 1998*, *Div. Act.* 1998, 108.

(73) Y.-H. LELEU, „L’actif des patrimoines propres” in Y.-H. LELEU en L. RAUCENT (eds.), *Les régimes matrimoniaux*, 3, *Le régime légal*, Brussel, Larcier, 2001, 84, nr. 697; A. VERBEKE, „Vergoeding wegens arbeidsongeschiktheid in stelsels van gemeenschap van goederen — Het Hof van Cassatie onwrikbaar — Het arrest van het Hof van Cassatie van 8 april 1994”, *R. Cass.* 1994, 226, nr. 16.

(74) C. GIMENNE, „L’actif des patrimoines” in UNIVERSITÉ DE LIÈGE-FACULTÉ DE DROIT (ed.), *Chronique de droit à l’usage du notariat*, Volume XXX, 1999, 246.

in het gemeenschappelijk vermogen valt. Nochtans maken zowel de morele als de fysieke integriteit deel uit van de persoonlijkheid. Een ander probleem is dat artikel 1401 B.W., in tegenstelling tot artikel 1400 B.W., het systeem van vergoedingen niet voorziet. Verder kan men zich afvragen of artikel 1434 B.W. wel toegepast kan worden. Op basis van de invulling die men geeft aan artikel 1401, nr. 3 B.W. is het kapitaal immers gemeenschappelijk zodat er geen sprake kan zijn van een verarming van het eigen vermogen. Een laatste moeilijkheid ontstaat wanneer het huwelijk wordt ontbonden door echtscheiding kort nadat de schadevergoeding werd uitgekeerd aan het gemeenschappelijk vermogen. Het gedeelte van de schadevergoeding voor inkomensverlies stemt dan niet meer overeen met het daadwerkelijk geleden inkomensverlies door de gemeenschap. Een verrekening *pro rata temporis* kan dit probleem oplossen. Ondanks deze kritiek zijn lagere rechtscolleges niet ongevoelig voor deze stelling. In de besproken periode oordeelde de Rechtbank van Eerste Aanleg te Gent dat de vergoedingen ingevolge arbeidsongevallen een eigen recht vormen van diegene aan wie de vergoedingen toekomen terwijl de vergoedingen zelf dienen toe te komen aan het gemeenschappelijk vermogen. De Rechtbank ging echter te ver in zijn redenering en paste artikel 1401, nr. 3 B.W. ook toe op ontslagvergoedingen en sluitingsvergoedingen. Deze vergoedingen vallen niet onder het toepassingsgebied van artikel 1401, nr. 3 B.W. maar wel van artikel 1405, nr. 1 B.W.(75) (cfr. infra nr. 155).

140. Het grote probleem is dat meestal één globale schadevergoeding wordt uitgekeerd die de verschillende soorten schadeposten omvat. In beginsel zou dan, conform de leer zoals hierboven aangehaald (cfr. supra nr. 139), een *pro rata* verdeling moeten worden gehanteerd. Het Hof van Cassatie oordeelde hier echter anders over. Conform zijn vroegere rechtspraak(76) heeft het Hof met het arrest van 14 november 2000 beslist dat de gehele schadevergoeding eigen is ondanks het feit dat een gedeelte ervan kosten dekt die door de gemeenschap werden gedragen(77). Bij de latere vereffening-verdeling is geen vergoeding verschuldigd aan het gemeenschappelijk vermogen. Het Hof komt tot deze slotsom omdat het de aantasting van de geschiktheid om inkomsten voort te brengen, en niet het inkomensverlies zelf, als grondslag neemt voor de schadevergoeding. Met dit arrest verfijnt het Hof van Cassatie tegelijkertijd zijn rechtspraak omdat het voor de eerste maal heeft geoordeeld over het karakter van de schadevergoeding voor het verlies aan economische waarde als huisman of -vrouw en niet voor professionele arbeidsongeschiktheid(78).

(75) *Rb. Gent 18 juni 1996*, *T.G.R.* 1997, 11 en *Rev. trim. dr. fam.* 1998, 316.

(76) *Cass. 8 april 1994*, *R. Cass.* 1994, 227, noot A. VERBEKE; *Cass.* 12 oktober 1964, *Pas.* 1965, I, 145 en *Cass.* 25 november 1963, *Pas.* 1964, I, 321.

(77) *Cass. 14 november 2000*, *A.J.T.* 2001-2002, 623, noot F. LOGGHE en *T. Not.* 2001, 291.

(78) F. LOGGHE, „Huwelijksvermogensrecht en het verlies aan economische waarde als huisvrouw”, (noot onder *Cass. 14 november 2000*), *A.J.T.* 2001-2002, 623.

141. De hier aangehaalde problematiek leidt tot onzekere en onbillijke resultaten. Een interpretatie van artikel 1401, nr. 3 B.W. laten opnemen in het huwelijkscontract kan dit euvel verhelpen(79). Bij gebreke aan een bepaling in het huwelijkscontract en in afwachting van een wetswijziging, kan echter enkel een opsplitsing van de schadevergoeding op het ogenblik van de toekenning soelaas bieden(80).

142. De Vrederechter te Namen vonniste terecht dat artikel 1401, nr. 3 B.W. enkel van toepassing is op vergoedingen die worden uitgekeerd aan de echtgenoot en niet op de interessen ervan. Die zijn immers gemeenschappelijk op grond van artikel 1405, nr. 2 B.W.(81) (cfr. infra nr. 156).

3. *Het recht op een pensioen, lijfrente of soortgelijke uitkering, dat één der echtgenoten alleen bezit (artikel 1401, nr. 4 B.W.)*

143. Het recht op een pensioen, lijfrente of soortgelijke uitkering is eigen omdat het er op gericht is het levensonderhoud van de titularis van het recht te verzekeren(82).

144. De wet regelt niet uitdrukkelijk het statuut van de pensioenuitkeringen. Eensgezind neemt de rechtsleer aan dat de uitkeringen uitbetaald tijdens de werking van het stelsel in het gemeenschappelijk vermogen vallen, terwijl de uitkeringen betaald na de ontbinding van het stelsel uitsluitend toekomen aan de titularis van het pensioenrecht. Als grondslag voor dit gemeenschappelijk karakter wordt artikel 1405, nr. 1 B.W. en artikel 1405, nr. 4 B.W. aangehaald(83). De Rechtbank van Eerste Aanleg te Turnhout sluit zich hierbij

(79) F. LOGGHE, „Huwelijksvermogensrecht en het verlies aan economische waarde als huisvrouw”, (noot onder Cass. 14 november 2000), *A.J.T.* 2001-2002, 626.

(80) Y.-H. LELEU, „L’actif des patrimoines propres” in Y.-H. LELEU en L. RAUCENT (eds.), *Les régimes matrimoniaux*, 3, *Le régime légal*, Brussel, Larcier, 2001, 86, nr. 697.

(81) *Vred. Namen 30 april 1998*, *Div. Act.* 1998, 108.

(82) J. GERLO, *Huwelijksvermogensrecht*, II, *Handboek voor familierecht*, Brugge, Die Keure, 2001, 139, nr. 242; Y.-H. LELEU, „L’actif des patrimoines propres” in Y.-H. LELEU en L. RAUCENT (eds.), *Les régimes matrimoniaux*, 3, *Le régime légal*, Brussel, Larcier, 2001, 86, nr. 698; W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2002, 142, nr. 259 en N. TORFS, „De pensioenrechten uit de sociale zekerheid en het huwelijksvermogensrecht”, (noot onder Rb. Turnhout 25 april 1997), *Not. Fisc. M.* 1998, 98.

(83) H. CASMAN en M. VAN LOOK, *Huwelijksvermogensrecht*, Mechelen, Kluwer, 1996, 95; J. GERLO, *Huwelijksvermogensrecht*, II, *Handboek voor familierecht*, Brugge, Die Keure, 2001, 139, nr. 242; Y.-H. LELEU, „L’actif des patrimoines propres” in Y.-H. LELEU en L. RAUCENT (eds.), *Les régimes matrimoniaux*, 3, *Le régime légal*, Brussel, Larcier, 2001, 87, nr. 698 en W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2002, 142, nr. 259.

aan(84). Het vonnis van de Vrederechter te Namen, waarbij de pensioenuitkeringen uitbetaald tijdens het huwelijk als een eigen goed van de titularis van het pensioenrecht worden verklaard, moet dan ook afgekeurd worden(85).

145. De vraag rijst of een vergoeding verschuldigd is aan het gemeenschappelijk vermogen ten belope van de pensioenbijdragen na ontbinding van het huwelijk. Pensioenbijdragen worden immers afgehouden van het loon en dus betaald met gemeenschapsgelden. Bijgevolg worden eigen pensioenrechten (eigen vermogen) verworven met gemeenschapsgelden (gemeenschappelijk vermogen). Volgens de Rechtbank van Eerste Aanleg te Turnhout is er geen vergoeding verschuldigd(86). Enerzijds is de verarming van het gemeenschappelijk vermogen niet zonder oorzaak want het betalen van pensioenbijdragen valt binnen de normale bestemming van het gemeenschappelijk vermogen, anderzijds maakt artikel 1401 B.W. in tegenstelling tot artikel 1400 B.W. geen gewag van een gebeurlijke vergoeding. Met dit vonnis vertolkt de Rechtbank het standpunt van de traditionele rechtsleer(87). Niettemin is er een stroming in de rechtsleer die van oordeel is dat er wel een vergoeding verschuldigd is door de echtgenoot-rechthebbende aan het gemeenschappelijk vermogen en dat de pensioenrechten moeten verrekend worden bij echtscheiding(88). Volgens Pintens, Van Der Meersch en Vanwinckelen is er een vergoeding verschuldigd uit hoofde van het zelfstandig rustpensioen van de gescheiden echtgenoot. Gelet echter op het feit dat de premies die werden betaald globale premies zijn die het rustpensioen van een echtgenoot, het overlevingspensioen en het pensioen voor de gescheiden echtgenoot omvatten, moet er een *pro rata* verdeling van de premies toegepast worden. Dit bedrag moet dan vergoed worden aan het gemeenschappelijk vermogen. Sommige auteurs delen deze opvatting niet omdat het pensioen niet de tegenprestatie van betaalde bijdragen zou zijn, maar een sociaal recht dat wordt toegekend aan degenen die de daarvoor gestelde wettelijke voorwaarden vervullen en omdat de verrekening door haar ingewikkeldheid onuitvoerbaar is(89).

(84) Rb. Turnhout 25 april 1997, *Not. Fisc. M.* 1998, 101, noot N. TORFS.

(85) Vred. Namen 30 april 1998, *Div. Act.* 1998, 108.

(86) Rb. Turnhout 25 april 1997, *Not. Fisc. M.* 1998, 101, noot N. TORFS.

(87) R. DILLEMANS, „Het wettelijk stelsel. Baten van het eigen vermogen en van het gemeenschappelijk vermogen, wederbelegging en bewijsvoering”, *T.P.R.* 1978, 355-358.

(88) J. GERLO, *Huwelijksvermogensrecht*, II, *Handboek voor familierecht*, Brugge, Die Keure, 2001, 140, nr. 245; W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2002, 142, nr. 260 en W. PINTENS en N. TORFS, „Pensioenverrekening bij echtscheiding” in H. VANDENBERGHE, W. PINTENS en N. TORFS (eds.), *Actuele problemen uit het notariële recht. Opstellen aangeboden aan Prof. A. De Boungne*, Antwerpen, Kluwer, 1985, 138.

(89) M. VAN OPSTAL en W. VAN EECKHOUTTE, „Sociale aspecten” in H. CASMAN en M. VAN LOOK (eds.), *Huwelijksvermogensrecht. Topics 2*, Mechelen, Kluwer, 1998, 63.

146. Torfs is van mening dat een modernere benadering van het huwelijksvermogensrecht eventueel soelaas kan bieden(90). Uitgangspunt hierbij is dat in het Burgerlijk Wetboek enkel gesproken wordt over het statuut van het recht op pensioen en niet over de vermogenswaarde van de pensioenrechten. Bijgevolg zou men kunnen voorhouden dat de vermogenswaarde gemeenschappelijk is wanneer het pensioen met gemeenschapsgelden is verworven. Bij de vereffening-verdeling wordt de vermogenswaarde toegewezen aan de titularis van de pensioenrechten terwijl aan de andere ex-echtgenoot ten belope van de vermogenswaarde van de pensioenrechten andere goederen uit het gemeenschappelijk vermogen worden toebedeeld. Men kan hier spreken van een „gedwongen” preferentiële toewijzing. Torfs wijst er echter op dat deze benadering niet zonder problemen is daar het bepalen van de waarde van de pensioenrechten niet eenvoudig is, gelet op het feit dat het vaak om voorwaardelijke, onzekere rechten gaat.

147. De Rechtbank van Eerste Aanleg te Turnhout suggereert een wetgevend ingrijpen terzake(91). Dit standpunt kan alleen maar onderschreven worden(92).

4. Lidmaatschapsrechten verbonden aan gemeenschappelijke aandelen in vennootschappen waarin alle aandelen op naam zijn, indien die toebedeeld zijn aan of ingeschreven zijn op naam van één echtgenoot alleen (artikel 1401, nr. 5 B.W.)

148. Het stemrecht en het recht om een deskundigenonderzoek in werking te stellen overeenkomstig (oud) artikel 191 Venn.W. (art. 168-169 W.Venn.) zijn lidmaatschapsrechten(93). Volgens de Kortgedingrechter te Kortrijk behoren zowel de vordering tot gedwongen overname (oud art. 190quater Venn.W./art. 642 W.Venn.) als de vordering tot gedwongen overdracht (oud art. 190ter § 2 Venn.W./ art. 641 W.Venn.) tot de lidmaatschapsrechten(94). De kortgedingrechter motiveert zijn vonnis als volgt. De vordering tot gedwongen overname behoort volgens de rechter tot de lidmaatschapsrechten omdat reeds werd aangenomen dat alleen de echtgenoot, houder van de lidmaatschapsrechten, de aandelen kan verkopen. Er moet echter opgemerkt worden dat in principe elke echtgenoot het recht heeft om gemeenschappelijke roerende goederen te vervreemden ten bezwarende titel. Het probleem dat hierbij rijst is dat de echtgenoot die geen houder is van de lidmaatschapsrechten *de facto* enkel de vermogenswaarde van de aandelen kan vervreem-

(90) N. TORFS, „De pensioenrechten uit de sociale zekerheid en het huwelijksvermogensrecht”, (noot onder Rb. Turnhout 25 april 1997), *Not. Fisc. M.* 1998, 97-101.

(91) Rb. Turnhout 25 april 1997, *Not. Fisc. M.* 1998, 101, noot N. TORFS.

(92) N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, proefschrift, Leuven, 1991, 415 e.v.

(93) *Gent* 21 januari 1998, *T.R.V.* 1998, 525, noot B. WAÛTERS; zie ook [Kh. Kortrijk 8 augustus 1996](#), *V&F* 1998, 156 en *Kort Ged. Kortrijk* 5 oktober 1998, *T. Not.* 1999, 265, noot M.P. PANNIER.

(94) *Kort Ged. Kortrijk* 5 oktober 1998, *T. Not.* 1999, 265, noot M.P. PANNIER.

den en juist dit maakt de vervreemding in de praktijk nagenoeg onmogelijk(95). De vordering tot gedwongen overdracht behoort volgens de rechter tot de lidmaatschapsrechten omdat ook reeds werd aangenomen dat het recht om in te tekenen op nieuwe aandelen of aandelen over te nemen van een uittredend vennoot tot de lidmaatschapsrechten behoort.

149. In de rechtsleer bestaat er een controverse omtrent de draagwijdte van artikel 1401, nr. 5 B.W. In zijn doctoraatsthesis onderscheidt Du Mongh vier stellingen(96).

Volgens de meerderheidsstelling in de rechtsleer bevat artikel 1401, nr. 5 B.W. geen loutere bestuursregeling die ophoudt uitwerking te hebben bij het definitief worden van de echtscheiding. Door de lidmaatschapsrechten onder te brengen in de artikelen die de baten van de eigen vermogens opsommen, heeft de wetgever de lidmaatschapsrechten onttrokken aan de sfeer van de bestuursregeling om ze onder te brengen in de categorie van de vermogens. De lidmaatschapsrechten dienen bijgevolg ook na de ontbinding van het stelsel als eigen goed te worden beschouwd. In het kader van de verdelingsverrichtingen van de postcommunautaire onverdeeldheid komt na de toebedeling van de aandelen aan de echtgenoot-vennoot, nog slechts de vermogenswaarde van de gemeenschappelijke aandelen op het ogenblik van de verdeling ter sprake(97). Rechtspraak geveld in de besproken periode sluit zich bij deze meerderheidsstelling aan(98).

Sommige auteurs zijn daarentegen van oordeel dat artikel 1401, nr. 5 B.W. slechts een beperkte bestuursregeling van lidmaatschapsrechten bevat die ophoudt bij de ontbinding van het stelsel zodat de aandelen vanaf dat ogenblik overeenkomstig het gemeen recht opgenomen worden in de postcommunautaire onverdeeldheid. Tijdens de werking van het stelsel zijn de lidmaatschapsrechten eigen, terwijl de vermogensrechten gemeenschappelijk blijven(99).

Volgens een derde stelling kent artikel 1401, nr. 5 B.W. een tijdelijk eigendomsrecht op lidmaatschapsrechten toe tot op de dag van de uiteindelijke

(95) H. CASMAN en M. VAN LOOK, *Huwelijksvermogensrecht*, Mechelen, Kluwer, 1996, III.2.32; PH. DE PAGE, *Le régime matrimonial*, Brussel, Bruylant, 2003, 67, nr. 71.

(96) J. DU MONGH, *De erfovergang van aandelen*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 166, nr. 116.

(97) Zie vorig overzicht *T.P.R.* 1996, 280, nr. 157; H. CASMAN en M. VAN LOOK, *Huwelijksvermogensrecht*, Mechelen, Kluwer, 1996, III.2.32; J. GERLO, *Huwelijksvermogensrecht*, II, *Handboek voor familierecht*, Brugge, Die Keure, 2001, 244, nr. 247; M.P. PANNIER, „De lidmaatschapsrechten in het perspectief van artikel 190ter § 2 van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen”, (noot onder Kort Ged. Kortrijk 5 oktober 1998), *T. Not.* 1999, 268 en W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2002, 143-146, nrs. 261-266.

(98) *Rb. Namen 19 februari 1998*, *Rev. not. b.* 1998, 565 — echter onder de oude wetgeving — en *Rb. Luik 12 januari 1998*, *Rev. prat. soc.* 1998, 421.

(99) F. BOUCKAERT, „Wet tot wijziging van artikel 1401 in het Burgerlijk Wetboek”, *T. Not.* 1987, 144-145; H. DU FAUX, „De lidmaatschapsrechten bedoeld in artikel 1401, 5° B.W.: Bedenkingen over de aard van deze rechten”, *T. Not.* 1987, 469-471; J. VAN BAEL, „De invoering van artikel 1401, sub 5 B.W. en de B.V.B.A.”, *R.W.* 1987-1988, 569-570.

verdeling van de gemeenschap. In deze visie bevat artikel 1401, nr. 5 B.W. geen bestuursregeling(100).

Volgens de laatste stelling zijn zowel de lidmaatschapsrechten als de aandelen tijdens het huwelijk („*titre*”) eigen, terwijl de vermogenswaarde van de aandelen („*finance*”) gemeenschappelijk is(101).

In zijn doctoraatsthesis komt Du Mongh tot het besluit dat op basis van een letterlijke lezing blijkt dat het wetsartikel geen eigendoms- of verdelingsregel bevat, maar enkel een beperkte bestuursregel met betrekking tot de lidmaatschapsrechten. De leer van de opsplitsing tussen „*titre*” en „*finance*” kan volgens de auteur worden aangewend ter ondersteuning van de *de lege ferenda* verdedigde stelling tot het doorbreken van het wettelijk vermoeden van gemeenschappelijkheid van aandelen in alle vennootschappen waarin een echtgenoot *intuitu personae* participeert, mits vergoeding aan het gemeenschappelijk vermogen op grond van de artikelen 1435-1436 B.W.(102).

150. Wanneer men de aandelen onder het toepassingsgebied van artikel 1401, nr. 5 B.W. als een gemeenschappelijk goed beschouwt, zal de waarde ervan bepaald worden op de dag van de verdeling. Dit vloeit voort uit artikel 890 B.W. Zo overwoog ook de Rechtbank van Eerste Aanleg te Luik. De Rechtbank oordeelde tevens dat de echtgenoot die houder is van de lidmaatschapsrechten de verplichting heeft de vennootschap te beheren als een *bonus pater familias* zodat de economische waarde van de aandelen sedert de ontbinding van het stelsel tot op het ogenblik van de eigenlijke verdeling wordt behouden(103). Beschouwt men de aandelen daarentegen als een eigen goed mits een vergoeding aan het gemeenschappelijk vermogen, dan moet die vergoeding bepaald worden op de dag van de ontbinding van het huwelijksstelsel, overeenkomstig artikel 1435 B.W. De vergoedingen brengen krachtens artikel 1436 B.W. van rechtswege interest op vanaf de dag van de ontbinding van het stelsel(104).

151. Artikel 1401, nr. 5 werd ingevoerd bij Wet van 1 april 1987(105) en trad in werking op 2 mei 1987. Volgens het Hof van Beroep te Gent is artikel 1401, nr. 5 B.W. dadelijk toepasselijk op de bestaande rechtsverhoudingen die zich in de toekomst doorzetten (artikel 2 B.W.)(106). Het Hof maakt derhalve toepassing van de retroactiviteitstheorie. Dit is logisch wanneer

(100) J. DE VROE, „De aandelen op naam in het wettelijk huwelijksstelsel. Een nieuw eigen goed. Praktische kijk op het nieuw artikel 1401, nr. 5 B.W.”, *R.W.* 1987-88, 1353, nr. 3b.

(101) PH. DE PAGE, *Le régime matrimonial*, Brussel, Bruylant, 2003, 67, nr. 71.

(102) J. DU MONGH, *De erfvergang van aandelen*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 175, nr. 122 en 482, nr. 330.

(103) *Rb. Luik 12 januari 1998*, *Rev. prat. soc.* 1998, 421.

(104) B. WAÛTERS, *Aandelen en echtscheiding*, Antwerpen, Maklu, 2000, 65, nr. 69; Y.-H. LELEU, „Examen de jurisprudence (1982 à 1996)”, *R.C.J.B.* 1998, 126, nr. 49.

(105) *B.S.* 22 april 1987.

(106) *Gent 21 januari 1998*, *T.R.V.* 1998, 525, noot B. WAÛTERS.

men aanneemt dat artikel 1401, nr. 5 B.W. een bestuursregeling en geen eigendoms- of verdelingsregeling omvat(107).

5. *Het statuut van het cliënteel*

152. In de rechtsleer wordt een onderscheid gemaakt tussen enerzijds „het handelscliënteel” en anderzijds „het cliënteel van een vrij beroep”(108).

153. Het handelscliënteel maakt een bestanddeel uit van de handelszaak die een feitelijke algemeenheid vormt. Derhalve moet op basis van het principe „*accessorium sequitur principale*” aangenomen worden dat het handelscliënteel het statuut volgt van de handelszaak of van de exploitatie waarin het is begrepen. Dit betekent dat wanneer de handelszaak een eigen goed is van een echtgenoot, ook het cliënteel van die handelszaak hem eigen is. Het vonnis van de Rechtbank van Koophandel te Charleroi dat, nadat het heeft vastgesteld dat de verzekeringsportefeuille een eigen goed uitmaakt van de echtgenoot, oordeelt dat de waarde van een toename van het cliënteel van deze verzekeringsportefeuille gemeenschappelijk is, is dan ook onte-recht(109). Bovendien leidt de redenering van de Rechtbank tot een opsplitsing tussen het recht op het cliënteel en de waarde ervan wat nochtans enkel voorbehouden is voor het cliënteel van de vrij beroepers(110). Met betrekking tot het cliënteel van een vrij beroeper wordt er immers een opsplitsing gemaakt tussen enerzijds het recht op het cliënteel dat een eigen goed is van de onder gemeenschap gehuwde echtgenoot die het vrij beroep uitoefent en de vermogenswaarde van het cliënteel dat tot de gemeenschap behoort(111). De Rechtbank van Eerste Aanleg te Ieper haalt deze principes door elkaar. Tijdens de procedure van vereffening-verdeling rijst er discussie omtrent het statuut van een handelszaak/tea-room met bijhorend cliënteel. De Rechtbank oordeelt eerst dat de handelszaak impliciet een cliënteel bevat en bijgevolg ook tot het gemeenschappelijk vermogen behoort. Daarna past de Rechtbank ten onrechte de principes toe inzake het cliënteel van een vrij beroep en maakt het een onderscheid tussen het recht en de patrimoniale waarde van het cliënteel(112).

(107) Y.-H. LELEU, „Le droit transitoire” in UNIVERSITÉ DE LIÈGE-FACULTÉ DE DROIT (ed.), *Chronique de droit à l'usage du notariat*, XXX, 1999, 325, nr. 158.

(108) J. GERLO, *Huwelijksvermogensrecht*, II, *Handboek voor familierecht*, Brugge, Die Keure, 2001, 148, nr. 257; Y.-H. LELEU, „L'actif du patrimoine commun” in Y.-H. LELEU en L. RAUCENT (eds.), *Les régimes matrimoniaux*, 3, *Le régime légal*, Brussel, Larcier, 2001, 120, nr. 733 en W. PINTENS, B. VAN DER MEERSCH en K. VANWINCKELEN, *Inleiding tot het familiaal vermogensrecht*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2002, 135, nr. 247.

(109) Kh. Charleroi 11 september 1996, *Rev. not. b.* 1997, 82.

(110) Zie ook Y.-H. LELEU, „L'actif du patrimoine commun” in Y.-H. LELEU en L. RAUCENT (eds.), *Les régimes matrimoniaux*, 3, *Le régime légal*, Brussel, Larcier, 2001, 121, nr. 733.

(111) Gent 25 september 1998, *A.J.T.* 1998-1999, 114 (*in casu* ging het om een echtpaar gehuwd onder het stelsel van algehele gemeenschap).

(112) Rb. Ieper 21 maart 1997, *T.W.V.R.* 1997, 107.

154. De waarde van het cliënteel wordt beoordeeld op de dag van de effectieve verdeling. Omtrent de wijze waarop het cliënteel moet gewaardeerd worden bestaat geen uniformiteit. In de praktijk worden diverse methoden aangewend die steunen op boekhoudkundige, fiscale of deontologische criteria eigen aan het beroep(113). De Rechtbank van Koophandel te Charleroi gebruikte de pro fisco waarde vermeld in de aangifte van de nalatenschap omdat er *in casu* geen verschil bestond tussen de pro fisco waarde en de werkelijke waarde van de verzekeringsportefeuille(114).

AFDELING II

BATEN VAN HET GEMEENSCHAPPELIJK VERMOGEN

Auteurs: J. DU MONGH en C. DECLERCK

§1. Specifieke gemeenschappelijke goederen

A. De inkomsten uit beroepsbezigheden van elk der echtgenoten, alle inkomsten of vergoedingen die ze aanvullen of vervangen evenals de inkomsten uit openbare of particuliere mandaten (artikel 1405, nr. 1 B.W.)

155. Overeenkomstig artikel 1405, nr. 1 B.W. zijn inkomsten uit beroepsbezigheden, inkomsten of vergoedingen die deze vervangen evenals inkomsten uit openbare of particuliere mandaten gemeenschappelijk. In de besproken periode werd deze wetsbepaling al te snel over het hoofd gezien. Zo oordeelde de Rechtbank van Eerste Aanleg te Gent dat sluitingsvergoedingen en ontslagvergoedingen onder het toepassingsgebied van artikel 1401, nr. 3 B.W. vallen zodat er een opsplitsing moet gemaakt worden tussen enerzijds het recht op ontslagvergoeding en sluitingsvergoeding dat eigen is en de vermogenswaarde ervan die gemeenschappelijk is(115). Deze vergoedingen vallen echter onder het toepassingsgebied van artikel 1405, nr. 1 B.W. en zijn dan ook overeenkomstig deze bepaling gemeenschappelijk (cfr. supra nr. 139). De vergoeding ontvangen ingevolge een arbeidsongeval die bestemd is om het verlies aan beroepsinkomsten te compenseren, is gemeenschappelijk krachtens artikel 1405, nr. 1 B.W. De Rechtbank laat echter na uitdrukkelijk te verwijzen naar deze wetsbepaling en maakt enkel gebruik van de opsplitsing tussen recht en vermogenswaarde om deze vergoeding als gemeenschappelijk goed te beschouwen(116). Ook het vonnis van de Vrederechter te Namen kan niet worden goedgekeurd(117). De Vrederechter oor-

(113) A. DELIEGE, „De verhouding tussen de beslissing om te ondernemen en het huwelijksvermogensstelsel” in H. CASMAN en M. VAN LOOK (eds.), *Huwelijksvermogensrecht. Topics 2*, Mechelen, Kluwer, 1999, TXIV.3-9.

(114) Kh. Charleroi 11 september 1996, *Rev. not. b.* 1997, 82.

(115) Rb. Gent 18 juni 1996, *T.G.R.* 1997, 11.

(116) *Ibidem*.

(117) Vred. Namen 30 april 1998, *Div. Act.* 1998, 108.